ШЛЯХ ДО ВОЛІ

Щоденна газета революційних повстанців України (махновців).

Редакц. й головна контора: Катеринослав, Проспект, ч. 97 (на другому поверсі).

Ціна окремого числа:

У Катеринославі . . 2 карб. 50 коп.
Поза Катеринославом 3 „
Організаціям . . . 1 „
Повстанцям . . . . дурно.

Ч. 8 | Субота 6 Грудня 1919 р. | Ч. 8

Діти праці! Іде останній й рішучій бій праці з капіталом. Всю Україну обгорнув вогонь повстання. Під прапор революційних повстанців збирається весь пригноблений люд. Нехай-же сучасна революція буде останньою соціяльною революцією, яка затвердить волю й рівність працюючих.

Всі до зброї! Всі до боротьби. За працю! За утворення вільного українського радянського ладу!

ТОВАРИШІ УКРАЇНЦІ!

Хто з вас обстоює, що працюючі України **самі** (а не за допомогою ріжних „варягів“ та своїх хатніх „комісарствуючих“) мусять дати лад і спокій **Рідному Краєві,**—надсилайте до газети „Шлях до волі“ свої статті, оповідання, дописи й вірші. Умови **особисто**: від 12 до 2 годин що-дня крім неділь і свят.

Катеринослав, 6 грудня.

„Хто сам над собою не вміє панувати—тим опановують“—або, перекладуючи більш достотно цю думку славетного німецького фільозофа, колишнього пророка нинішніх революцій і світових катастроф та руйника старого світу—буде:

„Хто не зможе собі наказувати, тому звелять“...

Мусимо прислухатись уважно до цієї думки Фридриха Ницше найпалкішого — якого тільки знав світ—оборонця вільного розвитку вільної людини.

Зараз перед кожною особою, перед кожним народом, перед всіма народами та перед усім світом зорить ця, найзваблівіща із зорь, до яких з давних давен стремило людство та до якої **ми зараз** мусимо прагнути, кожний зокрема і всі разом:

Вільний розвиток вільної людини!

Або:

Геть всі ланцюги, які досі зковували, гальмували цей вільной розвиток вільної людини, вільного народу, вільного людства, а, позаяк, головним чинником який на протязі всієї історії здримував, гальмував, та повсякчас перешкоджав в досягненню цієї найвищої мети була влада, то—

як кажуть зараз—

Геть владу!

Геть владу, яка на кожній точці земної кулі та в кожний момент історії людства накладала кайдани на особу, була вічним тягарем вільних поривів людини, яка перетворювала людину в раба чи релігії, чи держави, чи нації, чи класу,—

Геть таку владу!

і хай живе влада самого себе над самим собою!

Доволі вже гнулась **Особи**, доволі гнулася велична постать **Людини** перед церквою, державою, нацією чи класою—хай нині все це схилиться покірно перед нею, хай нині це стане підніжжім людини, лише її п'едесталом, на якому може вперше за тисячоліття, вперше за всю страдницьку історію людства, випростається на ввесь свій могутній зріст: найкращий квіт землі **Особа**,—найдивніще створіння Всесвіту—**Людина**.

Все для **Особи**, все для **Людини**—і церква, і класа, і нарід, і міжнародня спілка, ввесь світ мусить утворить таку атмосферу, таке сприяюче оточення, в якому найдивнійшим квітом розгорнулися-б всі духові здібности Людини,—всі творчі пориви Особи.

Ось для якої мети касується Влада!

Ось чому **влада** мусить бути **підвладною**.

Віднині вся земля, ввесь мир стає—мусить стати! – підвладним Людини.

Вісь Всесвіту проходить повинна через **Людину**, через **Особу**, — навкруги неї віднині повинні кружляти численні планетні світи, створюючи єдиний гідний Особи—злотисто зоряний німб.

Але для всього цього Особа повинна **оволодіти** собою, сама стати своєю вищою Владою,—бо

„Хто не вміє сам над собою панувати, тим опановують“

або-ж:

„Хто не зможе собі наказувати,—тому звелять“.

Бо Всесвіт складається із сил, які перебувають впостійній боротьбі так в органичній сфері, як в неорганичній, так в матеріяльній, як і в духовній. До того-ж, боротьба провадиться по всім ступіням речей Всесвіту і можливими ступінями всіх речей, так що Всесвіт,—це:

гармонійна сукупність протиділаючих речей, серед яких мир Людини складає –так би мовити—вищий шар цих речей, а Особа: вища точка світу лю-

дини і через—це: найвища Всесвіту.

Мир людини, або людство, як і всі иньші мири, Всесвіту перебуває в стані посилтної боротьбі, внутрішних сил ще складає історію людства. Сили, що перебувають, в борні—нерівні. Одни поремагають других: так доси таки сили як сім'я, церков, держава, нарід, кляса перемогали силу людини, обмежували її волю, пере-силювали, снесилювали, робили її своїм рабом, тоб то **ВЛАДНАЛИ Єю.**

Тепер людина складає з себе цей тягар **ВЛАДИ** але натолісць він і мусить виявити максімум **своєї** внутрішньої духовної енергії, те що вище згаданий філь-озоф зве „Bille zum Macht!“—„Воля до влади“,—бо инакше замісць:—неможливого в світі! Безвладдя буде, напрєвелнкий жаль, тілько... **безвладдя**, і це буде найгіршою коморомитацією ан-архії в високом значинию цього слова.

Бо **безвладного** звілсиль чигае **владу** сочить за ним так скрізь було!—робить **підвладним.**

Отже нині людина, руйнуючи старий світ, складаючи з себе тягар його влади, мусить пам'ятати, що він повинен не все **руйнувати**—аби не попасти в стан печерної людини!—багато-ж чим скористуватись,—(вся попередня культура людства!—великим зусиллям, великим напруженням своєї волі повинен перетворить потрібний для нього матеріял старого миру, переплавить його та зробить його **підвладним**, тоб то придатним для нового величнього будинку людства, а де кожний член цього людства другому такому-ж членові буде друг і брат.

Но то ромнні—deus est—то это: „людина для людини єсть Бог“ вже будут казать мнішкянці цієї. Нової земли....

І то буде велике царство анархії.

Школа й життя.

Одна з головних підвалин культурного життя всякого народу є школа. Історія свідчить нам, що всі народи (звичайно, я розумію культурні) всяк час звертали велику увагу на освіту, на школу, і ми бачимо, що там, де школу удалося поставити на більш-меньш певний шлях, там життя значно покращало.

Були всякі школи й у нас в Росії та на Україні, але що то були за школи, дай Боже й не згадувать! Від цих шкіл життя наше не тілько не кращало, а навпаки-гіршоло. Чому-ж то так? Адже-ж ми знаємо, що й у нас багато точилося балачок про школу, багато писалося про освіту, реформували школи, а нічого з цього не вийшло. Ось зараз я хочу, оскільки зможу, дати відповідь на це болюче питання.

Перша величезна хиба, яку робили всі наши шкільні реформатори, що всі вони дома галися, аби життя йшло вслід за школою, а не школа за життям, кумедні люди, хотіли, життя пристосувати до школи. Друга хиба це та, що шкіл було дуже мало, так що всі бажаючі шкільної освіти, не мали змоги попасти до школи, і мабудь відсотків пятдесять зоставалося по-за школою. Трейтя хиба та, що навчання по школах, провадилось так, що бідолаги—учні, що поскінчали школи все своє життя тільки лояли школу, позаяк вона їх не навчила, а покалічила. Четверта хиба: на школу впливали не ті, хто був зацікавлений нею, і не ті, котрі працювали в школі, котрі поклали все свое життя, всю свою душу в школу, а ті, котрим було байдуже й до школи й до всього иншого, тільки-б ім було добре. Нарешті остання хиба—це страшенно пригнічене становище учителів.

Тепер розглянемо докладно всі ці хиби і скажемо, яку-ж школу вимагає вільне життя. Хто хоч трохи цікавився школою, той добре знає, в якому напрямку були всі шкільни реформи, а саме: заводили „садоводство, огородництво, шелководство“, далі „ручной труд“, далі „шагистику, консервированіе плодов“, нарешті „потешных и сокольську гимнастику“. Всі ці реформи були нікчемні. Позаяк, з одного боку, вони заводились якось між иншим, аби можна було „выслужиться“ або „сделать карьеру“, тому всі на них і дивились, як на нікому не потрібні панські іграшки; з другого—ці іграшки вимогали багато грошей, мучили бідолашних учнів, а толку з цього не було.

Коли народ визнав сам, яке значіння в житті має школа,

Страшний суд.

Ну, а що, як справді правда,
Що паночик в церкві править,
Що мене по смерти ангел
Перед божий суд поставить?
І засяде Бог на троні
В блисках бур і гуках грому,
І всі щтири кінці сьвіта
Враз поклоняться Старому,—
Заревут небесні труби,
Потрясуться всі основи,
І мертве все стрепенеться
Дожидаючи обнови,—
І що від начала сьвіта
Мало дух живий у собі,
Підійметься, не пропаде
Ні атом житя у гробі..
І потягне все на суд той,
Мов безмежні, сиві хмари,
І у-щерть сповниться міра
Плати добрим, злому кари...
І відкриються всі тайни
Найновіші й найдавніші,—
Перед явністю такою
Затремтять найправедніщі...
І не тілько кожде діло,
Але навіть кожде слово,
Кождий помисл, кожда похіть
Оживуть тоді на ново,—
І дістануть рух і голос
І мов військо незлічене,
Попливуть на суд—сьвідчити
Против мене, чи за мене?..
Щож, на судову розправу
З апаратом так безмежним
Стану я, слабий і грішний,
Певно з трепетом належним.
І скажу: „На суд твій, Боже,
Я стаю, земне создане,
І кладу перед тобою
Весь свій біль і все страждане,
Всіх іллюзій злудні блиски,
Всіх утіх марну приємність,
Всі надії. всі упадки,
І всю гордість, всю нікчемність,
Розум весь і всю сліпоту
І всі єресі й всю схизму,
І жадоте невіруще
Критицизму й скептицизму.
Боронитися не буду,
Бо ти сам все ліпше знаєш,
Та яким мене создав ти,
То таким мене і маєш“.
„Замовчи!—гукне з-за хмари
Голос божий дужче грому,—
Все, що є, чому є й по що,
Видно скрізь мені самому.
Патос твій сьмішний для мене,
Дотеп твій не мід, а оцет;
А сю приказку латинську
Знаєш; Sus Minervam docet?
Чим ти був, яким був, по що,
Всі твої утіхи й болі,
Всі твої гріхи й дурниці,
Все було з моєї волі.
Все добро і зло, що в сьвіті
Сіяв ти і досі сієш,
Все те був мій плян, якого
Ти ні в зуб не розумієш.
А що ти сповнив задачу,
Що була тобі надана,
То прийми тепер заплату:
Входь у радість свого пана“.
Тут паноччики й владики,
Що клячатимуть довкола,
Позриваються на ноги
І насуплять грізно чола.
І враз крикнуть: „Боже, отче!
Чиж подоба, чиж потреба,
Щоб сей грішник, сей єретик,
Атеіст ішов до неба?
Де ми сіяли пшеницю,
Сипав він кукіль невіри;
Де щепили ми покору,
Там він гордощі без міри;
Де ми груди надривали,
Щоб добути скрухи лепту,
Його сьміх, його наруги
Виводили нас з концепту.
Він ніколи не піддався
Ні намові, ні погрозі;
Він був вовк у твоїм стаді.
Був головня в твоїм стозі.
Він троїв дитячі душі
Явно, славно і нагально!
Брать його до неба, Боже,
Се, їй Богу, нельояльно.
Ми ж твою сповняли волю,
Що стоїть в письмі сьвятому,
Ми з твойого заповіту
Не вронили ні атому,—
А сей жевжик тут нас буде
Ще стягати із котурнів!..
Ні його зрівнявши з нами,
Ти нас маєш всіх за дурнів.
Ми на се не згідні ми, що
Скрізь стежки твої простуєм!
Твоїм іменем чи проти
Твого суду протестуєм!“
Пан Біг довготерпеливий.
Вислуха всю ту тираду,
І всьміхнеться добродушно
І таку їм дасть пораду:
„Цитьте, діти! Тут не не сеймик.
Щоб ревли ви і кричали!
Ви-ж у небі, де немає
Ані болю ні печалі.
Опозицій та обструкцій
Тут робить нам непрактично;
В своїм небі я раджуся,
Вибачайте, деспотично.
Тут я поїзду кондуктор,
В якій хочу кого клясі
Посаджу, а пассажирам
Иншим всім до того засі,
В моїм небі місця много.
Всяких треба тут професій,
І багато пасажирів
Іде в мойому експресі.
Для овечок препокірних,
Для коров молокодайних,
Для пташок усіх співучих
І для всіх заслуг звичайних,
Для волів, що весь вік пріли
Скиби краючи й загони,
І для вся'ої худоби
Єсть окремі тут вагони.
Там їм плата по заслузі,
Море задощів готових,—
Але мусить же й зо мною
Іхать хтось у особових.
Вас я, дітоньки, шаную,
Та одна моя вам рада,
Щоб держались ви, як добрі
Пастирі, свойго стада.
А компанію для мене
Вибирать вам буде трудно;
А мені в компан'ї з вами—
Вибачайте—було-б нудно.
Чи я вас за дурнів маю,
Се лишіть мені на волю,
Та себе за дурня мати
Вам, їй Богу, не позволю!“

(Далі буде).

тоді сила дітей посунула до школи, але тут-же зараз виринула величезна перешкода: не вистачало шкіл для всіх бажаючих шкільної освіти; на все грошей вистачало, тільки не на школи; крім того, для селян та „кухаркиних детей“ були тільки початкові школи, а до середніх шкіл ім було зась. Взагалі, на освіту так званого простого народу дивились, як на „необходимое зло“ тому й казали, що їм годі й початкової освіти.

А навчання по всіх школах провадилось так, що бода-би його й не згадувать! За увесь час навчання звертали увагу, головним чином, „на літеру ѣ“, на де-які граматичні правила, та дивились на те, аби учні вміли разсказивать прочитанное“ а чи ралуміє учень те, що розказує,—хто його знає! А задачи які давали?!—для чого тільки і кому потрібно було так мордувати дітей, знущатися над бідолашними?! Історія, якої вчили дітей, це була байка, а не історія; вчили географію, а ніколи не бачали того того, про вищо вчили; було в школі й природознавство, що викладалось по книжкам; тільки иноді показували де-яки малюнки.

Скінчить хлоп'я школу, одержить свідоцтво, а через тиждень вже нічого й не знає й не пам'ятає: знову такий розумний, який був і до школи, і нема в нього ніякої любови до школи або до самонавчання. Школа тільки покалічила його, бидолагу, не дала йому такого знання, якого вимагає саме життя, не навчила його жити, він має якесь свідоцтво, зовсім йому непотрібне, а що й як робить—не знає. Про середні школи я вже й не буду згадувати, бо вони були тільки по містах; простому люду туди ходу не було,—правда, останніми часами вони починали росповсюджуватися й по великих селах.

Тутешній.

ОПЕРАТИВНИЙ ЗВІТ

Штабу Революц.-Повст. Армії України (махновців)

на 4 грудня.

На всіх зайнятих нами фронтах без змін. Як і раніше продовжується рідка стрілянина з гармат, а також кулемет та рушниць.

Командіром першого кулеметного полку т. Кожіним розстріляні, затримані повстанцями того-же полку: один чоловік і одна жінка, котрі, як виявилося були, активними діячами денікінської контр-розвідки.

на 5 грудня.

В Херсонському напрямкові. Нашими частинами зайняті ст. Чаркарівка. Супротивник, переслідуємий нашими частинами з боем відступає на Берислалав.

В Миколаєвському напрямкові. Нашими частинами зайняті станції: Апостолово, Веселі тэрни і Кривий-Ріг.

На иньших напрямках без змін.

Тим. в. об. Наштабарм **Тарановський**.

Черговий член штаба **Бланк**.

Чи будуть рабити наступ кадеты?

Вже більш як два місяці армія повстанців махновців, прорвавши денікінський фронт, хазяйнує у нього в тилу. Але до останнього часу головне денікінське командування мало непереможну певність упоратись з повстанською армією, не відходячи з північного більшевицького фронту.

Довгий час воно намагалось переконати себе в тому, що „на Шипці все гаразд“, що Махно—факт не великого значіння, скоминущий та що, як слід, на довго кидати, затишне кубелечко ні в якім разі не доведеться.

Чи знаете-ж ви, дорогі товариші-читачі, що означає як слід покинути „кубелечко“ організації, яка не-що-давно мала претенсії на загально-державне значіння та росташувалася в державі, як поміщик у себе в маєточку?

Це те-ж саме, що людині, яка тільки що вийшла із тюрми та тішилась наміром по жить новим життям, доводиться повертатись знову до цієї тюрми невідомо на який час? Чи багато з вас без внутрішнього жаху можуть припустить що до себе таку думку?

Небагато. Певніще—ніхто з людей, що прагнули вирватись з тюрми на волю.

Точнісінько і денікінці до самого останнього часу не припускали навіть думки (тяжкої, мов кошмар, думки) про те, що повстанська армія примусить їх зійти з фронтів в загально-державному маштабові.

Ряд ударів, що зробила повстанська армія денікінцям, виявив перед ними в більш певних та широких розмірах всю страшенну небезпеку, що в образі махновщини насувалась на них з півдня. А вже за останніх два-три тижні промайнула у їх голові жахлива думка і про те, що гроза, навіть справжня смерть насовується на них з півдня.

Декілька головніщих залізниць, що годували денікінську армію на протязі двох місяців, були перерізані, міспеві, висланні ними частини, погромлено.

Повстанство захоплює все більший та більший район селянства, погрожуючи захопленням всіх залізнодоріжних шляхів і новим повстанням та відлученням білогвардійської армії від тилу, де провадять руйнуючу роботу повстанці.

Армія-ж повстанців—махновців, сама бувши недоціненою силою, до всього ще з'являється гарним хмілем, що приводить до руху багато-мільонове селянство.

Що-ж чинити в такому становищу? Натурально, таке положення хутким темпом веде денікінщину до загибелі, до скону. Необхідно вжити найрадикальніших засобів, аби попередити катастрофу. І ці засоби денікінці переводять до життя.

Весь північний протибільшевицький фронт ослаблюється, набирає другорядного значіння, центр-же боротьби контрреволюція переносить на південь в район росположення махновської армії.

Численні та кращі білогвардійські частини перекинуто сюди. Зараз згромадження та підготовка денікінського війська провадиться в двух районах—в Синельніково та Пятихатках.

Чи будуть-же вони робити на нас наступ?

Авже-ж що так. Такі „уступки“, як звільнення всієї нашої території без самих жорстоких боїв не провадяться. І заготовлення денікінцями своєї сили у двух зустрічних районах—Синельникове і П'ятихатках—як нельзя краще стверджує нашу думку.

Так! білі зроблять наступ. Тільки іхня справа від цього не поліпшає. Та чи-ж в серьозному становищу брали вони хоч раз перевагу над нашою армією? Ніколи! То-ж не візьмуть і зараз.

Героічна армія праці, армія махновців буде лише мати нагоду дати справді рішучий і останній бій своєму та всенародному ворогові—кадетам,—бій, після якого питання що до них буде розв'язано назавше.

МАРИН.

Розмови про владу й безвладдя *).

РОЗМОВА 2.

Про політику.

І так, розмова йде, перш усього, **про політичну владу**.

Що-ж таке, справді, ця сама **„політика“**. І що, в основі своїй визначає слово **„політичний“**.

Поставимо питання ясніше. Які такі особливі інтереси та потреби людей можуть бути названі **іменно політичними** інтересами та нотребами? **Яка така діяльність людей являється іменно „політичною“** діяльністю, „політикою?“ які характерні ознаки ціх інтересів і цієї діяльности?

Спробуйте дати на це питання точну, задовольняючу відповідь. Ви зразу-ж самі переконаєтеся в тім, що слова „політика“, „політичний“—дуже непевні й неясні. Отже, урна звичка шпурляти слова не думаючи,—звичка думати голими словами по шабльонові, не розбираючись самостійно про внутрішній зміст слів,—примучидь людей на кожнім кроці висловлювати не тільки неясні, але й прямо порожні, нічого не означаючі фрази.

Скілько раз, наприклад, ме-

*) Див. "Шлях до волі" ч. 3 і 4.

ні доводилося чути і від „комуністів“, і від других партійних соціялістів, що, мовляв, „економика без політики неможлива“, що «без політичної організації неможна заволодіти економічною організацією» тому подібні туманні, нічого не означаючі твердження.

Що-же таке—„політика,“ „політичне“?

Певну відповідь на це питання дає нам **історія** (в ході котрої політика й виникала). Вона залишає, далі, кожному робити з її відповіді належні висновки.

Цю обитовани гарно розуміють і политичні партії.

Партійні соціялисти, в супереречках з нами, безвладниками, часто ізовсім правильно вказують на той факт, що в історичному минулому, громадьська кляса, котра домагалася вирвати з рук другої кляси економичну перевагу, силкувалась, перш усього, здобути переможність **політичну**—політичний апарат влади—щоб пристосувати його до своїх завдань.

Вельми характерна, в цім відношенні, боротьба двох громадських кляс—феодально-поміщицького та промислово-буржуазного—в епоху великої французської революції. Тоді промислова буржуазія, домагаючись вирвати із рук феодалів економічне панування,—перш усього, вирвала у феодалів політичне панування, а потім вже, при його допомозі, ствердила і зміцнила своє економичне головування.

Так кажуть партійні соціялисти.

Оскільки вони кажуть про минуле,—оскільки ці історічні приклади,—ці **факти** правильні. Але, оскільки соціялисти домагаються вжити ці факти минулої боротьби, до боротьби нашого часу і роблять той висновок, що і в боротьбі **„останньої кляси“** (пролетаріяту) необхідний той же шлях,—вони на нашу думку, глибоко помиляються і роблять невірний **висновок**.

Коротке пояснення цього прємежного питання як—раз допоможе читачеві уявити собі основу „політики“ і „політичного“.

Справа в тім, що, минулій боротьбі, перед новою, що прийшла на зміну, клясою (буржуазією) стояло ніби-то **двобічне завдання**: з одного боку, звичайно,—вирвати у феодалів-поміщиків економичнуперевагу; з другого—в той-же час прибрати до своіх руки **саму можливість** здійснити цю поремогу, тоб-то **можливість, в свою чергу, негайно міцно продовжувати експлоатацію „останньої кляси“—пролетаріяту.**

Тут-то й захований увесь секрет „політики“. Апарат, при допомозі которого феодали мали можливість спокійно експлоатувати Івана, „останнього чоловіка“, був именно **політичний апорат**—апарат влади, котра була в руках феодалів. Саме для можливости спокійної, міцної експлатації він був їм потрібен. Але апарат цей був необхідний і **буржуазії, бо вона теж домагалася негайно же забезпечити за собою експлоатацію Івана,** можливість легко і міцно сісти йому на шию

Боролися два експлоататори один з другим. Боролися обидва—за право і можливість експлоатувати й наперед „останнього чоловіка“. Ясно, що один вирвав у другого готовий апарат, стерігший це право і дававший цю можливість; вирвав з тим щоб зразу-ж впровадити цей апарат на місце, злегка змінивши його фарби, і, таким чином, зразу-ж приступити, під захистам цього апарату до експлоатації робітничих мас.

Поривання, інтерес і потреба утворити, зберегти або перейняти в инших апарат, що дає можливість експлоатації імінувалися „політичними“ інтересами та потребами.

Діяльність цих людей, направлена на створеня, охорону або перейняття цього апарату. одержали назву „політичної“ діяльности.

Щось зовсім инше відбувається в наш час революції Зараз бореться за своє і за загальне видволення (а не за економичну перевагу в справі експлоатації) сам „останній кляс“,—пролетаріят. Йому нікого експлоатувати. У його мається **одна** історична мета: знищити всяку експлоатацію, **вбити** всяку економичну перевагу. Ясно, що він, цим самим, поривається знищити і **політичний** інтерес, вбити і **політичну** діяльність.

Звідсі виникає, що пролетаріятові, в його боротьбі (**остання** клясовій боротьбі), зовсім не потрібен політичний апарат. Боротьба за цей апарат не може у його бути природньою боротьбою. Вона може бути лише **штучно** привита йому теоретиками, фанатиками політики, за котр ми він, по несвідомости, може де-який час іти.

До речі, спинимся коротенько на однім міркуванні. „комунисти“ частенько кажуть нам: „звичайно, політичний апарат тільки **пригнічує**. Але, питання в тім, **кого**? В перехідову добу соціяльної революції цей апарат пригноблює **буржуазію**. І це конче потрібно, щоб добити її!!

В цім. дуже звичайнім, запереченню мається просте перехідування або гра словами.

Підкреслюємо, що, на нашу думку, політичний апарат зовсім не «**загально пригнічує**» (слово непевне і неясне), а неодмінно, головним чином, сприяє тій групі, котра його утворює, має або переймає для **економічного експлоатування** другу групу.

„Пригноблення“ та „експлоатація“—зовсім не одно і те-ж. Пригноблення може бути дуже ріжним і по характеру, і по маштабові, і по довгости часу. Не всяке пригнічення може привести до бажаного наслідку. Експлоатація-ж, це—певний вид протяжного економичного пригнічення одною клясою другої кляси, з метою постійної користи на праці останньої. Хіба до **такого** пригнічення поривається пролетаріят у відносинах до буржуазії? Хіба цього він домагається? Хіба про **таке** пригнічення йде річ, коли нам кажуть, що зараз пролетаріят повинен пригнічувати буржуазію? Звичайно, ні І, значить, супереречки робляться не істотно.

На нашу думку, всяке „пригнічення“, котре здійснюється при допомозі політичного апарату, неодмінно приводе до нової експлоатації праці—новими особами або прупами, і що знищення економічної експлоатації, за котру бореться пролетаріят, вимагає, з самого початку революції, не політичного „пригноблення“, а зовсім инших форм боротьби, про котрі ми будемо вести розмову надалі.

(далі буде).

Воля.

Од Військ. Революц. Ради.

1. Голова В.-Рев Ради приймає по загальн. справам що дня в помешканню Ради (Проспект, контора „Карпас і Син“) від 10 до 12 год. в день.

2. Комісія по справках, дотичних повстанської контр-розвідки, приймає там же що дня від 9 до 2 год. в день.

Редагує: Редакційна колег'я.

Видавець: Культ.-Просв. Відділ Револ.-повстанської армії України (махновців).

Товариші, перечитавши нашу газету, не кидіть її, а передайте своєму товаришеві, хай і він прочитає. З рук до рук, з хати до хати.

ДЛЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ

роботи редакції газети „Боротьба“ потрібні знавці української мови, звертатись од 10 до 12 год. по адресі: Проспект, № 97, 3-й поверх, редакція газети „Боротьба“.

Редактор „Шляху до Волі“

бажає **особисто** бачити автора, давшого до редакції статтю **з підписом „Сіндікаліст“**. Бачити можна від 11 до 1 год. дня. **Редактор.**

Вийшла Українська газета

„БОРОТЬБА“ -

орган Української Комуністичної Партії (Боротьбистів).

Редакція міститься: Проспект, ч. 97, 3-й поверх.
Передплата і заяви — приймаються, для повстанців — даром

ОБ'ЯВА.

В редакцію газети „Боротьба“ потрібен сторож. Звертаться в редакцію Проспект № 97, 3-й поверх.